

Звіт
про результати онлайн-опитування
здобувачів вищої освіти третього рівня (докторів філософії, PhD)
освітньо-наукової програми Історія та археологія
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

Комплексне опитування проведене відповідно до календаря моніторингових заходів на 2024-2025 навчальний рік серед здобувачів вищої освіти III рівня (докторів філософії, PhD) Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка під час реалізації освітньо-наукової програми Історія та археологія, основним фокусом якого була: «Якість освітньої та наукової складової освітньо-наукової програми» та «Індивідуальна траєкторія навчання». Анкетування анонімне, проведене дистанційно в Google-Forms.

Оцінювання освітньої складової ОНП здійснювалося комплексно з урахуванням якості викладання навчальних дисциплін, якості оцінювання та форм контрольних заходів, ефективності самостійної роботи й оптимальності навчального навантаження. Результати фіксувалися в числовому вираженні за 5-бальною шкалою, де 5 – відмінно, 1 – дуже погано.

У межах першого блоку анкети аспіранти засвідчили високий рівень задоволеності актуальністю і сучасністю змісту навчальних дисциплін – 100 % респондентів обрали варіант «відмінно» (5 балів).

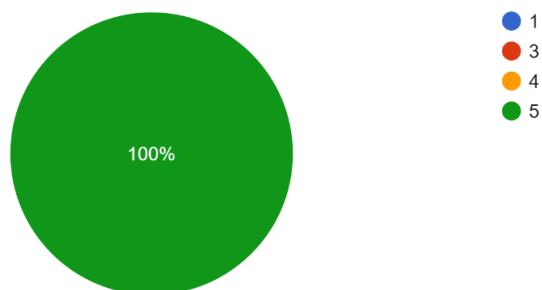


Рис. 1. Розподіл відповідей щодо актуальності і сучасності змісту навчальної дисципліни

Усі опитані аспіранти (100%) на найвищому рівні оцінили академічну та професійну кваліфікацію викладачів, що, у свою чергу, забезпечує якість освітнього процесу.

Зміст навчальних дисциплін є актуальним для 100 % опитаних.

Рівень сформованих компетентностей, сучасних знань, умінь, практичних навичок оцінений половиною респондентів на найвищому рівні, інша половина опитаних зазначили про високий рівень. Також більша половина опитаних аспірантів (75%) зазначили, що в межах реалізації освітньо-наукової програми викладачі залучали до проведення аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

У відкритих відповідях з-поміж форм, методів навчання, що сприяють

кращому засвоєнню навчального матеріалу та формуванню професійних компетентностей, аспіранти виділили *«лекції, практичне дистанційне навчання, проблемне навчання, проєктний метод, кейс-метод, дискусії, мозкові штурми, групові завдання, використання інформаційно-комунікаційних технологій, індивідуальну форми організації навчальної роботи, а також використовувалася мікродослідження, презентації, виступи та звіти аспірантів»*.

100 % респондентів дали ствердну відповідь на запитання про розвиток soft skills під час викладання навчальних дисциплін. При цьому опитані аспіранти зазначили, що *«розвиток soft skills був невід'ємною складовою освітнього процесу. Розвивали уміння ефективно комунікувати, співпрацювати в команді, використовуючи навички тайм-менеджменту, критичного мислення, адаптивності та самопрезентації; аргументовано висловлювати власну думку, брати участь у публічних виступах і дискусіях, а також управляти власним часом і ресурсами – надзвичайно важливі як у навчанні, так і в майбутній професійній діяльності тощо»*.

На запитання *«Наскільки викладачі вміють викликати інтерес та зацікавити аспірантів до навчальних дисциплін»* опитувані дали такі відповіді: *«Зацікавленість аспірантів значною мірою залежить від рівня мотивації самих викладачів, якості комунікації та здатності подати навчальний матеріал у контексті наукового пошуку й практичного значення», «Усі викладачі вміли викликати інтерес та зацікавити аспірантів до своїх навчальних дисциплін» тощо*.

За результатами опитування фахівцями ЦЗЯВО був зафіксований високий рівень підготовки до роботи в міжнародному науковому середовищі, оскільки серед відповідей зустрічалися такі як: *«Це забезпечується через комплекс заходів, спрямованих на формування академічної мобільності, розвитку іншомовної наукової комунікації, ознайомлення з міжнародними стандартами проведення досліджень та участь у глобальній науковій спільноті», «Через зустрічі з фахівцями, участь у тематичних вебінарах, під час занять надають інформацію», «Підготовка забезпечується через викладання дисциплін англійською мовою, залучення до міжнародних конференцій, підтримку публікацій у закордонних виданнях, доступ до міжнародних баз даних і можливість участі в академічній мобільності» тощо*.

Усі респонденти відзначили високий рівень якості оцінювання та ефективності форм проведення контрольних заходів. 100 % опитуваних підтвердили, що їх чітко проінформували про зміст, систему та критерії оцінювання; про критерії, порядок, форми та строки проведення проміжної і підсумкової атестації. При розгляді об'єктивності системи оцінювання усі опитані аспіранти (100%) поставили 5 балів; систему накопичення балів визначили аспіранти як достатньо прозору, доступну і зрозумілу, при цьому викладачі аргументують виставлення балів (на це вказало 75% опитаних аспірантів). Усі аспіранти підтвердили, що під час навчання механізми та процедури контрольних заходів дозволяють повторне проходження форм

контролю, при цьому усі вони підтвердили свою обізнаність щодо процедур оскарження спірних ситуацій оцінювання, результатів навчання та перескладання підсумкового контролю.

Усі опитані респонденти зазначили, що самостійна робота в межах навчальних дисциплін допомагає у вирішенні поставлених задач. При цьому усі опитані аспіранти зазначають, що обсяг завдань для самостійної роботи, потрібний для досягнення очікуваних результатів навчання, не завищений, при цьому є достатня кількість позааудиторного часу для виконання блоку самостійної роботи (на це вказало 75% опитаних аспірантів). Загалом респонденти частково задоволені розподілом часу на освітню і наукову складову, виокремлюючи велику кількість дисциплін на першому курсі, та вважають навчальне навантаження за ОНП збалансованим та оптимальним. При цьому опитані аспіранти пропонують збільшити час на викладання дисциплін та на самостійну роботу, а також ставити 4 дисципліни на семестр.

У другому блоці анкетування «Якість наукової складової ОНП» аспіранти мали можливість висловити свою думку щодо ефективності підготовки і роботи над власним науковим дослідженням. Так, усі аспіранти цілком задоволені процедурами вибору, погодження, уточнення, зміною назви дисертації в процесі підготовки в аспірантурі. При цьому аспіранти відзначають, що мають можливість обговорювати та оприлюднювати отримані наукові результати через участь у конференціях та семінарах, що проводяться в університеті, зазначивши, що *«є можливість обговорення та оприлюднення отриманих наукових результатів через участь у конференціях та семінарах, що проводяться в університеті. Це сприяє розвитку наукових досліджень, обміну ідеями та отриманню конструктивних зауважень від колег і викладачів. А отримані наукові результати оприлюднюються на конференціях як в межах університету так і поза його межами»*.

Усі опитані аспіранти відзначили, що мають можливість залучитися до міжнародної академічної спільноти за своєю спеціальністю, зокрема через виступи на міжнародних конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах, при цьому *«є можливість активного залучення до міжнародної академічної спільноти через участь у міжнародних конференціях, публікації в зарубіжних наукових журналах, а також через співпрацю в рамках спільних дослідницьких проєктів. Це сприяє розвитку наукових зв'язків і відкриває нові можливості для академічного зростання»*.

Аспіранти зазначили, що підготовка до академічної діяльності поза академічним середовищем відбувається у межах загальної та практичної підготовки. До того ж усі опитані аспіранти відмітили, що мають можливість участі в науково-дослідних темах, які ведуться в університеті / на кафедрі, при цьому *«підготовка до академічної діяльності поза академічним середовищем здійснюється через участь у наукових стажуваннях, конференціях, грантових та стипендіальних програмах, дослідницьких проєктах за межами університету, а також через публікацію статей у міжнародних виданнях. Важливу роль відіграють можливості для*

практичної роботи в архівах, музеях або на археологічних розкопках, що дозволяє застосувати теоретичні знання в реальних умовах».

Усі опитані аспіранти високо оцінюють якість організації проведення наукових досліджень в Університеті (100% опитаних аспірантів відзначили високий рівень організації наукових досліджень). До того ж опитані аспіранти зазначають, що задоволені рівнем наукового керівництва, частотою і повнотою наукових консультацій, обговоренням результатів дисертаційного дослідження, а особливо ставленням до аспіранта з боку наукового керівника.

При цьому більша половина опитаних аспірантів (75%) відзначають, що їхнє дисертаційне дослідження входить до сфери наукових інтересів наукового керівника. Вони цілком задоволені організацією та процедурою проведення щосеместрового звітування щодо виконання індивідуального плану аспіранта на кафедрі (на це вказало 75% респондентів).

Підсумовуючи, аспіранти зазначили, що повністю задоволені рівнем наукового керівництва: повнотою і частотою наукових консультацій, обговоренням стану дисертації, обговоренням результатів дисертаційного дослідження, ставленням з боку наукового керівника до аспіранта. Про високий рівень підготовки аспірантів до наукового дослідження свідчить і той факт, що усі аспіранти акцентували на відсутності значних труднощів при виконанні наукових досліджень (вони пов'язані лише з пошуком необхідних джерел, аналізом великої кількості матеріалів або в разі складних теоретичних питань). До того ж усі аспіранти відзначили можливість апробації власних результатів досліджень, при цьому переважно висвітлення результатів досліджень відбувалося під час конференцій.

Усі опитані аспіранти зазначили, що вони мали можливість вільно обирати тему наукового дослідження та наукового керівника, з яким у половини опитаних аспірантів є спільні наукові праці.

Під час роботи над дисертаційним дослідженням, аспіранти зазначили, що мають доступ до підручників, монографій та інших методичних матеріалів в електронній та друкованій формі, та на 100% задоволені роботою бібліотеки.

Аспіранти також зазначили, що під час наукової роботи залучаються роботодавці, зокрема керівники кафедр, дослідницьких груп, наукових установ, які проводять фундаментальні та/або практичні дослідження для забезпечення набуття аспірантами універсальних навичок дослідника, зокрема щодо застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведенні навчальних занять, управлінні науковими проєктами та/або складанні пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності. При цьому аспіранти зазначили, що *«роботодавці, зокрема керівники кафедр та дослідницьких груп, залучаються до забезпечення набуття аспірантами універсальних навичок дослідника через участь у наукових проєктах, організацію навчальних занять, а також у питаннях застосування сучасних інформаційних технологій, управління проєктами та фінансування наукових*

досліджень».

Наостанок аспіранти зазначили, що «навчально-методичне забезпечення ОНП сприяє досягненню визначених цілей і завдань завдяки чітко структурованим навчальним матеріалам, які відповідають вимогам сучасних наукових стандартів. Використання різноманітних методичних посібників, програм, практичних завдань та інтерактивних ресурсів дозволяє аспірантам ефективно засвоювати теоретичні знання та застосовувати їх на практиці. Це забезпечує гармонійне поєднання теоретичної підготовки та дослідницької діяльності, сприяючи розвитку професійних компетентностей», «навчально-методичне забезпечення освітньо-наукової програми (ОНП) є ключовим інструментом для досягнення її стратегічних цілей та завдань, зокрема – формування дослідницьких компетентностей, розвиток критичного мислення, академічної доброчесності та здатності до самостійної наукової роботи. Його структура і зміст безпосередньо відповідають вимогам сучасного наукового середовища та сприяють підготовці конкурентоспроможних фахівців», та «містить повну і достатню інформацію про ОК, доступне в електронній формі» тощо.

У третьому блоці анкетування «Індивідуальна траєкторія навчання» на запитання щодо можливості вільного вибору навчальних дисциплін, у тому числі з тих, що пропонуються здобувачам за іншими ОП та ОНП, респонденти дали наступні відповіді: «Так, є можливість», «Є можливість вільного вибору навчальних дисциплін, у тому числі з числа тих, що пропонуються здобувачам за іншими ОП та ОНП. Це дозволяє аспірантам розширювати свої знання в міждисциплінарних сферах, поглиблювати спеціалізацію та здобувати нові навички, що важливо для розвитку наукової кар'єри».

Аспіранти підтвердили корисність вибіркових дисциплін для дисертаційного дослідження. На питання «Чи мають аспіранти можливість вибору завдань, форм та методів їх виконання в межах викладання навчальних дисциплін» респонденти відповіли ствердно та як позитивний фактор відзначили, що «є можливість вибору завдань, форм та методів їх виконання в межах викладання навчальних дисциплін, що дозволяє аспірантам адаптувати навчальний процес під свої індивідуальні потреби та наукові інтереси. Це сприяє більш гнучкому підходу до навчання та розвитку дослідницьких навичок, що відповідають вимогам конкретної дисципліни».

Щодо наявності доступу до інформації та можливості взяти участь у програмах академічної мобільності здобувачі дали такі відповіді: «Є доступ до необхідної інформації та можливість взяти участь у програмах академічної мобільності. Це надає аспірантам шанс розширити свої наукові горизонти, отримати нові знання, досвід і наукові контакти, а також розвивати міжнародні проєкти та співпрацю з іноземними науковими установами», «Так є доступ».

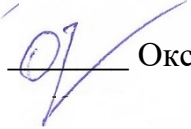
Аспіранти надали ствердні відповіді стосовно можливостей отримати додаткові освітні послуги в університеті (факультативне вивчення навчальних дисциплін, курси лекцій провідних учених, семінари, круглі столи, тренінги,

практики тощо) – «є можливість отримати додаткові освітні послуги в університеті, зокрема факультативне вивчення дисциплін, участь у курсах лекцій провідних вчених, семінарах, круглих столах, тренінгах та практиках. Це дозволяє розширювати професійні знання, розвивати нові навички та залучатися до актуальних наукових дискусій».

Аспіранти, що взяли участь в опитуванні, висловили задоволеність рівнем практичної складової підготовки (асистентської практики) в аспірантурі за обраною ОНП.

Отже, проведене опитування серед здобувачів вищої освіти третього рівня (доктори філософії, PhD) показав, що аспіранти зазначили про високий рівень реалізації освітньої та наукової складової за ОНП Історія та археологія.

Провідний фахівець
Начальник
Центру забезпечення якості вищої освіти

 Олена Мичкіна
 Оксана Одінцова